

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Hela havet stormar

Vad som händer när vi tillsammans med barnen
förändrar miljön i vår ateljé

Malin Andersson

2014-05-23

Dokumentation av systematiskt kvalitetsarbete inom kursen:
Kurs: Kvalitetsarbete genom Aktionsforskning (PDA107), 7,5 HP
Maj, 2014

Innehåll

Inledning.....	1
Förutsättningar.....	1
Systematiskt kvalitetsarbete hos oss.	1
Val av utvecklingsområde	2
Välkommen in till vår avdelning	2
Aktuella målområden i utvecklingsarbetet	3
Vår frågeställning:	3
Process.....	3
Rumsbeskrivning – så här var det.	3
Tankekartor – vad ville vi.....	4
Våra aktioner:.....	4
Aktion 1; Intervju med hjälp av tankekartor	4
Aktion 2, iordningsställande av miljön	5
Vad vi ändrade fysiskt, sammanfattning:.....	5
Verktyg	5
Intervju	6
Filminspelning via Ipad	6
Foto.....	6
Loggbok	6
Resultat.....	6
Analysarbetet	7
Barnen vet hur de vill ha miljön	7
Samspel	9
Vi vuxna i ateljén	9
Slutsatser/sammanfattning.....	10
Lärandemiljö.....	10
Nya möjligheter till samspel.....	11
Ateljén en maktarena?	11
Reflektion, lärande	12
Kvalitet och systematiskt arbete.....	13
Slutord	13
Referenser	14

Inledning

Aktionsforskning, vad är det egentligen? Det var min ingångsfråga då jag satte mig i skolbänken hösten 2013 för att ta del av kursen *Kvalitetsarbete genom aktionsforskning* (Göteborgs universitet, 2013). Jag vände och vred på ordet aktionsforskning och min förutfattade mening var att det var ett torrt ord och att jag inte kunde förstå hur jag skulle sätta det i direkt relevans till mitt yrkesutövande i barngruppen. Denna uppfattning kom att ändras då jag genom litteratur, föreläsningar och handledning har fått en djupare kunskap i ämnet. Enligt Rönnerman (2012) är kärnan i aktionsforskning att utveckla en del av vår verksamhet. Integrerat med detta handlar även aktionsforskning om att arbetslaget ska få en mer djupgående kunskap om verksamheten bland annat genom att ta del av forskning, teorier och litteratur kring det aktuella ämnet. Aktionsforskningen innebär att vi arbetar på två olika plan 1; rent praktiskt, då vi mer konkret genomför aktioner och observationer som följs systematiskt, 2; reflektivt, då vi tillsammans reflekterar och analyserar. Rönnerman (2010) beskriver detta arbete som en spiral där de olika delarna samverkar för att utveckling ska kunna ske. Detta synsätt innebär att vi som pedagoger först och främst tittar inifrån vår verksamhet och uppmärksammar en del där ett behov av utveckling finns. Det visar att aktionsforskning, tillskillnad till vad jag trodde innan, faktiskt sätts i direkt relation till mitt arbete i barngrupp.

I detta utvecklingsarbete har vi haft fokus och följt utvecklingen av en del i vår verksamhet, ateljén. Rummet har utvecklats från att vara ett rätt så obesökt rum till att bli ett rum fullt av kreativitet och samspel, en mer integrerad del av vår verksamhet helt enkelt.

Förutsättningar

Vår förskola ligger en bit utanför centrala Varberg och tillhör team Öster. Vår förskolechef har sin arbetsplats på skolan intill. Förutom vår förskola har hon även ansvaret för ytterligare två inom teamet, dessa tre benämns tillsammans som område. Våra lokaler består utav paviljonger och närmast oss ligger ett tämligen nybyggt villaområde. Vi har även tillgång till intilliggande skog och naturområde. Vår förskola består utav tre avdelningar. Det är en avdelning med åldrarna 1-3 och två avdelningar med åldrarna 3-6 år. Det är på en av de sistnämnda avdelningarna som detta utvecklingsarbete kom att utföras.

På förskolan har alla arbetslag från och med hösten 2013 nya sammansättningar. På vår avdelning arbetar 3 förskollärare varav en (jag) är nyanställd. Trots att vi var ett nybildat arbetslag var vi inte helt nya för varandra, då vi hade arbetat ihop innan. Totalt arbetar vi 275% fördelat på två heltider och en på 75%. Vi har under året haft 20 barn i vår barngrupp.

Systematiskt kvalitetsarbete hos oss.

Vårt kvalitetsarbete som alltid ska sättas i relation till mål. Att skapa förutsättningar för detta arbete är något som vår ledning, kommunen och vår förskolechef, är delaktiga i. *Som huvudman har kommunen ansvar att det finns fungerande system för att leda verksamheten mot nationella mål* (Sheridan och Pramling Samuelsson, 2010, s. 23). I skollagen (2010:800) lyfts kvalitetsarbetet fram och enligt § 4 är det förskolechefen som ansvarar för att det

genomförs. I år har vår förskolechef utfärdat ett dokument till oss. Det heter "Års/Verksamhetsplan för Systematiskt kvalitetsarbete". Detta är en guide för oss i det systematiska kvalitetsarbetet där årsplan och mål blir integrerade. Nedan följer utdrag utav dokumentet.

- **läroplanen Lpfö 98/10 (Skolverket, 2011) och dess mål och riktlinjer**
- **bun:s mål** (Barn och utbildningsnämnden, 2013): - *Ökad kunskap och kreativitet*
- *Ökat ansvar för hälsa och miljö*
- Våra fokusområden:
  - **Teammål:** *Att utveckla arbetsformer så att barnens aktiva inflytande gynnas.*
  - **Områdesmål:** *Att utveckla lärandemiljön så att barnen får tillgång till en bra miljö och material för utveckling och lärande.*
  - **Förskolans mål** (framtagits av personalen): *Att öka samarbetet mellan avdelningarna.*

Inför hösten 2012 arbetade en nätverksgrupp inom teamet fram en pedagogisk mall (med ursprung från Halmstads kommun) för ett systematiskt kvalitetsarbete. Mallen har sammanställts till en pärm. Detta är i dagsläget vårt verktyg i arbetet med vårt systematiska kvalitetsarbete i barngrupp. Våra mål ska löpa som en röd tråd genom kvalitetsarbetet och det finns plats för oss att beskriva mer specifikt vilka vi arbetar med just för tillfället i pärmen. Barnen är delaktiga bl.a. genom att de använder kamera och Ipad för att dokumentera och genom att vi använder oss utav tankekartor där barnens tankar kring en aktivitet/projekt kan dokumenteras. Sheridan och Pramling Samuelsson (2009) påpekar vikten av att barns tankar och egna dokumentation får utrymme i kvalitetsarbetet. På så vis kan vi närma oss barnens perspektiv. Vidare menar författarna också att med hjälp av detta kommer vi att kunna få en insyn i varje barns utveckling och lärande som i sin tur gör att vi kan utmana barnet vidare. Detta stämmer överens med våra intentioner med kvalitetsarbetet. Vi har kvalitetstid, en eftermiddag, varannan vecka. Då kommer tre pedagoger och avlöser oss i verksamheten och vi har möjlighet att kollegialt arbeta med vårt verktyg.

Val av utvecklingsområde

Välkommen in till vår avdelning

Kommer man in på vår avdelning möter man en miljö där det finns möjlighet till att följa våra projekt. Under årets gång har vi gjort vårt stora matrum och vår hall till en integrerad del utav vår verksamhet. Här finns inte bara möjlighet till barnens val av aktivitet utan här syns även vad vi arbetar med - vad barnen har haft intresse av att gå vidare med. Vårt projekt om rymden innebär att det hänger raketer, planeter och satelliter i taket tillsammans med fakta på väggarna i vårt stora matrum. Barnens intresse för bokstäver och ord har gjort att ordletarjakter har förekommer, rim och ramsor finns fasttejpade på golv och väggar. Vår långa hall är ett forum för årsdokumentation där väggar och golv ger möjlighet för barnen att se vad de har varit med om och reflektera tillsammans. Det blir en del av vårt dokumentationsarbete.

Trots att vi är ett nybildat arbetslag har vi snabbt utvecklat en samsyn. Vi är alla engagerade och måna om att klimaten i vår verksamhet ska vara tillåtande, demokratiskt och

stimulerande. Inför valet av vårt utvecklingsområde diskuterade arbetslaget om vad vårt fokus skulle vara. Vi beslutade tidigt att vi ville arbeta vidare med vår miljö inne på avdelningen. Genom att observera vad barnen gjorde i vår miljö, vilka rum de oftast valde eller inte valde att vara i och vad de gjorde där, kom vi närmare vilket utvecklingsområde vi vill ha, ateljén. För trots att vår miljö är väldigt levande överlag så var detta ett rum som upplevdes som oinspirerande och tråkigt rent utseendemässigt och vi märkte att flera barn valde bort detta rum. Detta ville vi undersöka, utveckla och lära oss mer om.

Aktuella målområden i utvecklingsarbetet

Här redogörs de målområden som är aktuella. I detta utvecklingsarbete har vi tagit del av barnens tankar och idéer när vi utvecklat vår lärandemiljö.

Enligt skolverket ska: *Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra grunden för förskolans verksamhet. Den ska utgå ifrån barnens erfarenheter, intressen, behov och åsikter. Flödet av barnens tankar och idéer ska tas till vara för att skapa mångfald i lärandet.* (Skolverket, 2010, s.9) Detta kände vi att vi ville ta tillvara på i vårt utvecklingsarbete tillsammans med följande mål: Barn och utbildningsnämndens mål: *Ökad kunskap och kreativitet* (Barn och utbildningsnämnden, 2013), vårt Områdesmål: *Utveckla lärandemiljön* och vårt Team mål: *Gemensamt mål är att arbeta för att barnens inflytande ska vara i fokus.*

Vår frågeställning:

Vad sker i ateljén när vi ändrar om miljön med hjälp utav barnens tankar och idéer?

Process

Inledningsvis beskrivs hur vårt utvecklingsområde var innan aktionerna. Efter det kommer en beskrivning av aktionerna följt med en redovisning av de verktyg som har varit aktuella.

Rumsbeskrivning – så här var det.

Vår ateljé är beläget i ett av avdelningens mindre rum. Rummet är ett självklart val som ateljé på grund av att det finns diskho som underlättar att ha i närheten i skapandet. Rummet upplevdes av oss som trångt på grund av att det stod ett högt matbord mitt i rummet där barnen ska sitta och skapa. Hyllorna var fullproppade av massa olika material. I vår kartläggning gick vi ner på barnens nivå och tog kort på vår miljö i vår ateljé för att ytterligare försöka närma oss barnens upplevelser utav miljön. De barn som valde att vara där valde oftast samma material i sitt skapande, kriterier och papper. Detta trots att det fanns mycket mer material i rummet. Dessa var tyvärr placerade in, under eller högt upp i hyllorna

Ett stort bord upptog golvytan

Materialet låg huller om buller

Tankekartor – vad ville vi

För att få mer kunskap inför vårt utvecklingsarbete använde vi oss utav tankekartor. Detta hjälpte oss ytterligare att ringa in vårt fokusområde och tydliggöra hur vi upplevde ateljén.

Vi reflekterade över hur vi pedagoger arbetade med ateljén och kom fram till att den inte hade så stor ”status” hos oss. Vi var nästan aldrig inne i rummet och valde oftast inte att använda rummet i vårt pedagogiska arbete utan höll oss mestadels till andra rum. Om inte vi valde att vara i rummet vad signalerade det då till barnen?

Ateljén upplevdes av oss som en rörig, oinspirerande och torftig miljö. När vi försökte se på ateljén utifrån barns inflytande kände vi att det var nästintill omöjligt för barnen att veta vad som gömde sig bakom högarna av material högst upp på hyllan i ateljén. Vår uppfattning var att möjligheterna för barn att arbeta med andra material än de som finns tillgängliga närmast var minimala. Kunde detta vara en anledning till att många barn inte valde att vara där? Vi ville att fler barn skulle använda rummet och att rummet skulle bli en integrerad del av barnens vardag hos oss. Vi önskade att miljön skulle inspirera barnen, att det ska synas att rummet är ett rum där barn kan skapa och vara kreativa i. Vi ville ta med barnens idéer när vi förändrade miljön rent fysisk, vilket skulle ge dem inflytande. Likaså var vi samstämmiga om att barnen skulle kunna välja och nå material själva.

Våra aktioner:

Vi valde att genomföra två aktioner. Den första med fokus på hur barnen upplevde ateljén innan vi förändrade miljön. På detta sätt kunde vi göra barnen mer delaktiga i arbetet vilket var en viktig utgångspunkt för hela projektet. Den aktionen utfördes som en intervju där tankekartan var vår intervjuguide. Den andra aktionen var den fysiska förändringen av rummet.

Aktion 1; Intervju med hjälp av tankekartor

Intervjun genomfördes av en pedagog och med en grupp barn. Vi valde att inte ta alla barnen samtidigt utan gruppen var en blandning utav barn som vi upplevde brukade vara i ateljén och några av dem som vi upplevde var där mindre. Några barn som tillfrågades ville inte vara med. Intervjun genomfördes i ateljén för att på så vis hoppades vi att barnen lättare skulle

kunna ”hänga upp” sina svar och med hjälp av materialet därinne kunna resonera vidare. Vi tog fram en färdigtryckt tankekarta, som blev vår intervjuguide, och skrev ateljén i mitten. Frågor som vi ställde var:

Vad brukar du göra i ateljén?

När vi gör om i ateljén, vad tycker ni att vi ska ändra på?

Vad ska vi ha för material i ateljén?

Aktion 2, iordningsställande av miljön

Vi avsatte tid på vår kvalitetsplanering till att röja upp och iordningställa material i vår ateljé. Ett arbete som tog ofantligt mycket tid då hyllor var fullproppade med diverse saker, inte bara material att använda i skapandet utan där fanns även annat. Tillexempel på saker vi hittade var lampor, sladdar, skålar, blomkrukor och gardiner. Detta arbete var tidskrävande då vi vid nästintill varje fynd av material i våra hyllor fick ta ställning till om vi skulle ha kvar det eller inte. Mycket av det vi fann på hyllorna kasserades och lika mycket kunde vi flytta till förskolans gemensamma förråd. Vårt fokus var att få ner material så att barnen kunde nå det själva, det var vår första prioritering. Till vår omställning av ateljén räckte inte kvalitetstiden utan succesivt har vi fått avsätta tid för att fortsätta vårt röjande. Vi var beroende utav vaktmästarens hjälp då vi skulle få upp hyllor på väggarna. Vi valde även att ta bort dörren in till ateljén. När detta var utfört var det dags att låta barnen komma in i ateljé.

Vad vi ändrade fysiskt, sammanfattning:

- Röjde ut och synliggjorde vad som fanns på varje hylla.
- Flyttade ner material som barnen ska ha fri tillgång till så att det kom ner i en nivå som barnen kan nå
- Sorterade materialet så att det syntes tydligt, t.ex. pennor sorterades utefter färg.
- Medvetet val av hur många utav ett material som ska vara tillgängligt (det fanns ca 15 limstift placerat lite varstans innan, nu tog vi bort en del och ställde resterande på ett och samma ställe)
- Satte upp hyllor på väggen där barnen kan sitta eller stå och skapa
- Barnen var med och bestämde vilket material som skulle vara tillgängligt för dem, såsom t.ex. vattenfärger, penslar och olikfärgat papper.
- Barnen placerade ut material
- Lyfte av dörren och hängde upp tyg i öppningen
- Tog bort gardinerna som hade hängt där länge och hängde upp barnens alster.

Verktyg

I vårt dagliga arbete observerar vi ständigt vår verksamhet, vad händer och sker här och nu? De dagliga samtalen mellan barn, barn – pedagog, pedagog-pedagog ligger till grund i hur vårt arbete formas och tar sig framåt i verksamheten. Björndal (2005) menar att detta vardagliga insamlande av information skiljer sig från aktionsforskningen där vi insamlar data mer systematiskt. Denna insamlade information ligger till grund för vårt analysarbete. Nedan följer en beskrivning av de verktyg vi valde att använda.

Intervju

Enligt Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) har observationer haft företräde inom förskoleverksamheten då pedagoger har haft intentionen att införskaffa sig information om barnen. Författarna poängterar att detta inte är tillräckligt när vi vill försöka förstå något ur barnens perspektiv. Att genomföra barnintervju är även, enligt författarna, en tillgång då vi vill utvärdera vårt arbete.

Vi använde oss utav tankekartan som en intervjuguide, där ämnen som skulle beröras i intervjun var planerade i förväg. Intervjun genomfördes som en gruppintervju och Björndal (2005) menar att just intervju med hjälp av en intervjuguide är användbart när man genomför en intervju på detta sätt. Vi genomförde intervjun vid två tillfällen, med barn som hade tillfrågats att delta. Totalt deltog 9 barn i olika åldrar och vi använde samma tankekarta vid båda tillfällena. Valet att sitta i ateljén med allt som finns runtomkring, var ett bra alternativ och gav barnen möjlighet att hänga upp sina svar på material som de visade eller pekade på.

Filminspelning via Ipad

När iordningställandet av vår miljö genomfördes startade vi vår filmning. Vi fokuserade på att spela in kortare sekvenser för att se hur barnen använde sig av rummet i helhet. Vi hade läst Björndal (2005) som skriver att när vi använder oss av filminspelning som ett verktyg kan vi få en större grund till reflektionsarbetet. Genom inspelning får vi även sparat situationer och kan på så vis återgå och studera dem om och om igen. Detta menar Björndal är fördelar med videospelning. Författaren pekar även på nackdelar, vilket vi i arbetslaget var medvetna om. En inspelning är aldrig en kopia av vad som har skett utan inspelningen ska istället ses som en representation utav verkligheten. Vi spelade totalt in 11 styck filmer. Den totala tiden var 16 minuter och 55 sekunder. Det var en blandning av kortare sekvenser och lite längre.

Foto

Vi gjorde även nedslag och tog kort på vår ateljé, före och efter aktionerna. Det gav en tydlig bild av hur förändringen rent fysiskt ser ut. Wallin (2003) skriver om vikten av att vi pedagoger tittar på miljön utifrån barnens ögonnivå. Hon menar att man då får större möjlighet till att se hur miljön inspirerar barnen och hur barnen svarar på just miljön i sina aktiviteter. Både vi och barnen tog kort på ateljén.

Loggbok

Vi valde att jag som skriver utvecklingsarbetet skriver loggbok för mig själv, då vi i arbetslaget aldrig fick till detta kollegialt. Loggboksskrivandet blev för mig ett forum där mina tankar kring föreläsningar, litteratur och händelser i verksamheten har samlats. Detta har gett loggboken formen utav att vara ostrukturerad. Då loggboken innehåller reflektioner mest så blev den ett komplement upptill filmningen.

Resultat

Har vi då fått svar på vår frågeställning? Ja, ett rum som ansågs vara tråkigt, ostimulerande och som lockade till sig samma barnkonstellationer har förvandlats till ett mer besökt rum. Barnens samspel mellan varandra har förändrats genom att nya konstellationer har skapats

och rummet används av barnen i större utsträckning. Kreativiteten och fantasin har enligt oss ökat dels i barnens skapande men även i deras lek.

Nedan inleder vi vår resultatbeskrivning med att beskriva hur analysarbetet gick tillväga. Efter det följer vår beskrivning av vad som skett i verksamheten. Slutligen sammanfattar vi resultatdelen och belyser den utifrån läst litteratur.

Analysarbetet

Tillsammans i arbetslaget har vi reflekterat över processen i ateljén, spelat in filmer och tagit kort men vi valde att jag mer djupgående skulle analysera vårt insamlade material, då detta arbete krävde mycket tid. *Man kan inte analysera allt i en situation.* (Björndal, 2005, s.118,) Enligt författaren innebär analysarbetet att man medvetet hittar teman och likaså väljer bort andra teman i sitt insamlade material. Precis så blev det i detta arbete också. Analysprocessen, inleddes med att jag studerade filmerna om och om igen. Från början tyckte jag att vi hade lite insamlad data men jag märkte under denna process att det var fullt tillräckligt sett ur ett tidsperspektiv. Trots att en filmsekvens var kort kunde det hända mycket i den och det jag inte såg första gången blev ibland mer tydligt vid tredje tillfället. Filmerna transkriberades efterhand. Under denna del i analysarbetet hade fokus valts utifrån litteratur, med utgångspunkt i vad som faktiskt hände i filmerna, nämligen hur rummet användes rent fysiskt och hur samspelet var därinne? Jag skrev ner reflektionerna efter varje film. Samtidigt skrev jag också ner kategorier efter varje film, exempel på dessa är: Miljö, Samspel och Makt. Genom detta fick jag tydliga röda trådar materialet. I min loggbok, som har varit mycket ostrukturerad, strök jag under med olika färger det som hörde till de olika kategorierna. Dessa moment var tidskrävande då jag pendlade mellan att se filmer, reflektera, sätta det i relation till litteratur men gav i slutändan ett resultat.

Analysen av vårt material har skett utifrån uppfattningen av Strandbergs bok (2006), där han tolkar Vygotskij och hans syn på lärandemiljö och samspel. Att det blev just Vygotskijs tankar som vi kom att utgå ifrån föll sig rätt naturligt då vi i arbetslaget titt som tätt pratar om honom och den s.k. proxymala utvecklingszonen. Vi hade alltså ett intresse utav Vygotskij och nu kom en möjlighet att lära mer.

Barnen vet hur de vill ha miljön

När vi gick igenom intervjusvaren insåg vi att barnen är väldigt tydliga i hur de vill ha miljön och varför. Rent fysiskt pratade de om material och hur det ska vara placerat. Vi förstod att ateljéns miljö inte har varit speciellt lockande och intervjun stärkte detta. I barnens tankekarta framkom det att det inte bara var annat material som önskades av barnen utan de önskade även att materialet ska vara mer lättillgängligt. I samtal med barnen framkom det även att barnen upplevde att de ibland måste be oss om hjälp för att få tag i material, men att vi inte alltid hade tid att hjälpa dem, *Vi måste ju ha frökens hjälp nu och tänk om ni är upptagna* (Lisa, 5år). Vidare uppmanade en pojke oss: *flytta ner saker, så vi inte behöver ta en stol* (Kalle, 5år). En annan pojke sa *några fler platser* (Tor, 6 år). Överlag kom barnen med förslag på hur saker och ting ska flyttas och var det ska stå. Några barn beskrev med ord och något barn gick runt i rummet och visade var och hur denne tyckte att material ska förvaras.

När vi hade gjort iordningställandet av rummet och barnen kom in i vår ateljé var de ivriga att få använda sig utav materialet som fanns där nu. De hittade papper, pennor och diverse material. Nästan från dag ett var barnen inte bara sittandes och ståendes vid hyllorna, utan golvet som hade fått en större yta användes också. Flera av barnen ligger där och ritar och samtalar. Barnen kom med tankar och ytterligare förslag på hur vi kunde förbättra miljön. Ett önskemål som uppkom var att höja en hyllavsats så att de längre barnen inte slår i sina knän när de sitter och målar där.

Några av barnen valde att sätta igång att placera om lite material, såsom pennor och papper. Att se till att alla pennor var vässade hade vi också glömt och det är en uppgift de har full kontroll på. Vattenfärgen och penslarna hade vi inte placerat ut och detta efterfrågades, så det fick en given plats i vår materialhylla. Barnen uttryckte även att det var så tomt på väggarna och i samtal med pedagog kom de fram till att det skulle vara konstverk där. Några av dem satte sig och klippte ut *vackra konstverk* ur tidskrifter som nu klär väggarna. Likaså har vi klätt väggarna med barnens egna målningar. Vi laminerade dessa och de blev stänkskydd!

Vår upplevelse är också att barnen nu har större möjlighet till att välja att arbeta med det material som finns tillgängligt. Materialet verkar att stimulera barnen utöver ett skapande enbart på papper. Vi ser att med hjälp utav vilket material som finns att erbjuda och hur materialet är placerat stimuleras aktiviteter i ateljén. Till exempel så har pappersrullar, mjölkkartonger, tapeter, knappar, pinnar och skokartonger fått igång ett helt nytt skapande. Barnen tillverkar hus, båtar, ansiktsmasker och armband, utav materialet. Vi ser att det de tillverkar inne i ateljén används i deras lek både inne och utanför rummet.

Efter vårt iordningsställande kan man se att nu har barnen gjort sin. Den ordning vi skapade i aktion 2 är på det stora förändrad i dagsläget. Barnen har ändrat om miljön efter sina behov. De har placerat material efter eget tycke och behov. Det innebär att materialet ligger, enligt oss, lite huller och buller igen. Men detta är inget som vi har hört barnen klaga över, utan de har tvärtom uttryckt att de är mer nöjda med ateljén nu. När vi frågade barnen efter aktion 2 framkom det att de inte längre uttrycker att en vuxen måste vara i rummet för att ta ner material till barnen. Nedan visas kort tagna av ateljén efter miljöförändringen.

Barnens konstverk på väggen

Barnen kan lättare se materialet

Teckningar har blivit vår gardin

Samspel

Barn som annars inte brukade välja ateljén har visat sig tillbringa mer tid därinne nu när den fysiska miljön är förändrad. Barnen uttryckte detta själva och det har framkommit både på filmerna och i loggboken. Vi har sett att mer statiska gruppkonstellationer i vår barngrupp har luckrats upp då något barn väljer att tillbringa tid i ateljén istället för att göra något med de kompisar som denne brukar göra saker med. Detta tolkar vi som att barn nu i större utsträckning än innan väljer att göra det de vill göra framför att göra vad någon annan gör. Ett exempel i vår filminspelning är ett barn som inte brukade vara i ateljén innan valde att vara därinne och arbeta med ett eget påkommit projekt. Trots att en kompis gjorde allt för att locka med barnet ut ifrån ateljén så valde denna att stanna kvar. Vi hör honom säga *Gå bort*.

I vårt insamlade material har vi upptäckt hur barn samspekar med varandra inne i ateljén. Det finns två olika sorters samspel vi har upptäckt, ett muntligt och ett ordlöst. I de muntliga samspeken har vi hört hur de samtalar med varandra under tiden som de arbetar rent fysiskt. Vi har sett och hört att barnen hjälper varandra mycket. Att erbjuda hjälp till en kompis har också visat sig vara en inkörsport när man vill vara delaktig i en kompis skapande såsom denna sekvens visar, *titta örhängen, är det någon som behöver örhängen?*(Lisa, 5år). Ett annat exempel på hjälpsamhet var när Emma (4år) uttryckte: *Jag har ingen målarpensel*. Den vuxna svarade: *Nej undra var de kan vara?* En liten tystnad. Sedan sa Alva (4år), som satt fullt koncentrerat och målade: *Jaa!* Hon reste sig från stolen och gick till skåpet och tog fram pensel och färg till Emma. I filmerna såg vi att barnen vid flertalet gånger samarbetar i samma projekt. Ett exempel är då ett barn höll på med sitt skapandeprojekt och det kom kompisar som ville hjälpa till. Barnet tillät detta och de arbetade tillsammans.

De mer tysta samspeken som har tagit form inne i ateljén är mestadels när barnen har varit fullt koncentrerade på det de håller på med. När några flickor satt och tillverkade hus av mjölkkartonger var det inte många ord som yttrades. Det som sades handlade om skapandet, vad de behövde för att gå vidare. Likaså var det när en grupp pojkar intog ateljéns golv och tillverkade ett rymdskepp utav toalettrullar. Där varvades prat och tyst fokusering om vartannat i arbetet.

Vi har sett att rummet nu används av barnen i deras lek. Till exempel har vi sett att leken skola har fått ett nytt rum att vara i. Barnen bär då in stolar och ett litet bord till rummet. De använder den griffeltavla som vi har ställt in i rummet och tränar en och en på att skriva sitt namn på den. Frökenrollen får ett barn som kan skriva och denne hjälper sina ”elever” att stava sina namn.

Vi vuxna i ateljén

Vi vuxna har medvetet varit mer inne i ateljén än innan. Vi hade intentioner att schemalägga en pedagog inne i rummet vid bestämda tillfällen. Syftet med detta var att förändra det nuläge vi upplevde innan vi satte igång med aktionerna och att locka in mer barn i ateljén. Dock blev detta aldrig genomfört. Vi har ändå reflekterat över en förändring i vårt förhållningssätt till ateljén. Vi har under utvecklingsarbetet automatiskt varit mer och mer inne i ateljén tillsammans med barnen. I våra reflektioner framkom det att vi tre tycker att det finns ett naturligt flöde i rummet och att det är roligt att vara där. Vi har märkt att när vi är där inne så

lockar vi även in barnen som inte redan är där. När vi har varit inne i rummet har vi initierat till skapande men vi har också varit där för att stötta och ställa frågor till barnen, hur de tänker o.s.v. Vi har även börjat ta in naturmaterial och göra experiment inne i ateljén.

Vi trodde att det bara skulle vara positivt att en vuxen skulle närvara i ateljén, men vårt resultat visar också motsatsen. Vi har sett att när en vuxen är inne i rummet kan även samspelet och hjälpsamheten mellan barnen komma i skymundan då vissa barn vänder sig med frågor till oss i första hand. Det framkom i filmerna där vi till exempel hörde ett barn säga till en vuxen *Jag vill också vara härinne* följt med *Jag vet inte vad jag ska göra?* (Lotta, 5år) I en annan filmsekvens såg vi hur ett barn står med en färgflaska med blå färg och säger till den vuxna gång på gång *Marie, jag vill ha den blåa färgen* (Linn, 5år). Är det så att vi vuxna har en ”maktposition” inne i ateljén?

Slutsatser/sammanfattning

Rummen i vår verksamhet påverkar stort hur och vad barnen gör inne i dem. Ett gemensamt fokus och kollegialt arbete mot samma mål förändrar och utvecklar verksamheten mycket. Vi har tillsammans med barnen skapat en miljö som är fungerande för dem i deras kreativitet, inte bara på papper utan även i lek och annan aktivitet. Vår ateljé har inte bara blivit ett välbesökt rum utan rummet har även lyckats få barn som inte besökte rummet innan att använda det. Statiska grupperingar i vår barngrupp har luckrats upp och nya konstellationer har skapats utifrån ett gemensamt intresse utav att vara just i ateljén. Vi har även kunnat urskilja en hjälpsamhet där barnen hjälper varandra i skapandet, det kan handla om att ge varandra förslag eller att hämta material till kompiserna som inte vet var det står.

Lärandemiljö

Lärandemiljön handlar inte bara om hur snyggt rummet är eller vad det finns för material tillgängligt utan det handlar om vad för samspel och interaktioner som sker där, både mellan barn – barn och barn – vuxna. Vi måste göra barnen delaktiga när vi ska planera och utforma vår verksamhet och vara medvetna om att de har svaren på våra frågor t.ex. om hur vår ateljé ska se ut. Vill vi ha ett rum för barnen måste det skapas med hjälp utav barnen. Vi har sett att vår ateljé har med hjälp utav en medvetenhet från oss vuxna och i samarbete med barnen har utvecklats till en arena där, skapande, kreativitet och samspel möts i ett och samma rum.

Strandberg (2006) påvisar är att det är lättare att lära sig läsa och skriva i en miljö som innehåller texter och bokstäver än i en miljö som inte gör det. I vår ateljé var det nästintill omöjligt för barnen att veta vad det fanns för möjligheter till skapande innan detta utvecklingsarbete. De aktiviteter barnen kunde välja var de som erbjöds utav oss vuxna, d.v.s. det material som låg längst fram i det virrvarr utav material som fanns där. Efter aktionerna ser vi förändring och att rummet inspirerar och lockar barnen att gå vidare i sitt skapande. Materialet har barnen nu tillgång till, de kan nå och välja vad de vill ha.

Strandberg skriver: *Forma rum som i 1:a hand skall gagna aktivitet för lärande och utveckling och i 2:a hand se fina ut.* (2006, s.24) Det går inte heller att blunda för att vi vuxna hade en önskan, förutom att få rummet att bli mer användbart av barnen, att även rummet skulle bli snyggare rent estetiskt. När vi genomförde vår andra aktion och placerade ut

materialet var det från början utifrån vår tolkning av intervjun med barnen. Vi trodde oss veta hur de ville ha det i rummet. Detta visade sig dock i resultatet att det inte var i samklang med vad barnen ville då de själva har förändrat delar av rummet i efterhand. Material och verktyg som barnen kan använda sig utav när de är i rummet finns nu på de platser som barnen har bestämt. Vi hör sällan att barnen behöver vår hjälp att ta fram något. Detta tolkar vi som att barnen känner sitt deltagande och att rummet är mer fungerande och inspirerande än innan. Braxell(2010) menar att ju mer material som finns att välja på desto större möjlighet får barnen att gå vidare i sitt skapande. Samtidigt skriver Strandberg (2006) att det viktiga är inte vad det finns för material i ett rum utan den största betydelsen är hur barnen har möjlighet att utnyttja till det material som finns där. Vi har upptäckt i, likhet med Strandbergs tankar, att allt material inte behöver finnas från början utan att när vi eller barnen tillför nytt material så utmanar det barnen vidare, till exempel i skolleken ovan. Det gör att ateljén blir en levande och föränderlig miljö.

Nya möjligheter till samspel

Vilka samspel är möjliga i rummet? Strandberg (2006) skriver att enligt Vygotskij har miljön en stor betydelse för barnets utveckling och lärande. Han menar att de aktiviteter och samspel som miljön möjliggör till är avgörande för detta. För att skapa en god lärandemiljö bör vi se över rummet och bland annat ställa oss frågor såsom: *Vilka samspel är möjliga i rummet? Vad kan man göra i rummet? Vilket material finns i rummet?*(Strandberg, 2006, s.23 – 24) Vi ser att i vår ateljé har förändrats utifrån dessa frågor. Nu är det möjligt att samspela på olika sätt, i skapande och lek. Rummet signalerar förändringsbarhet, att barnen kan forma det efter sina behov, till exempel i skolleken som nämndes ovan.

Barnen pratar, och samspelar med varandra och med miljön mer än tidigare. Vår upplevelse är att rummet används av fler barn än innan. Det känns som att barnen äger ateljén. Nya konstellationer utav barn är i rummet. Det tolkar vi som att nu har rummet en högra status och att man väljer att vara där för att man vill vara kreativ både i skapande men även i lek.

Utvecklingszonen handlar om att det enskilda barnet överskrider sin aktuella förmåga genom att lösa problem med hjälp av den vuxnes vägledning eller i samarbete med en fiffig kompis. (Strandberg, 2006, s.54) Strandberg skriver att Vygotskijs s.k. proxymala utvecklingszon är den arena där ett samspel mellan människor äger rum. Detta samspel innebär att ett barn kan mer än det andra och att den andra imiterar och gör likt det förste barnet. *De imiterar det som står på tur att läras.* (Strandberg, 2006, s.51) När vi ser på vår miljö utifrån detta är vår tolkning att barnens hjälpsamhet till varandra och samarbete i projekt blir en del av deras utveckling och samtidigt en del i deras lärande.

Ateljén en maktarena?

Braxell (2010) skriver att beroende på hur miljön är i ateljén så kan man urskilja hur mycket vi vuxna styr där inne, vad vi anser att barnen kan klara av att använda själva och vise versa. Hon menar att det finns en risk att barnen minskar i sitt självförtroende genom att de behöver fråga oss innan de använder det. Det ger oss vuxna en slags maktposition och barnen lite inflytande. Detta liknar vi med hur ateljén var innan vi genomförde aktionerna. Barnen kunde inte innan utvecklingsarbetet hänge sig till kreativitet i en skapande aktivitet utifrån sitt eget

engagemang utan var trots allt styrda utav oss vuxna. Hade vi inte tid att hjälpa dem så fick deras planerade aktivitet i ateljén stå till sidan. Detta gav oss vuxna en omedveten och oönskad maktposition i vår verksamhet, precis som Braxell skriver om. I våra filmer ser vi att denna maktposition till stor del har förändrat då barnen själva hämtar material står och sitter var de vill. Vi upplever att de möblerar om utifrån egna behov. Detta har vi kommit fram till borde ses som ett maktförflyttande. Vi vuxna har inte makten i ateljén på samma sätt som innan, men det är ändå något som vi måste vara lyhörda för. När vi är i ateljén kan det trots allt i nuläget skapa en liten osäkerhet för barnen. Det framkom i analysarbetet. Kanske är det av osäkerhet i den nya miljön eller så är det av osäkerhet av vad vi vuxna har för roll när vi är där. Med en medvetenhet om detta kommer vi att kunna arbeta vidare med att försöka stärka och stötta de barnen som är lite mer osäkra.

Reflektion, lärande

Mitt eget lärande hänger i första hand samman med ateljén. Mina tankar på att skapa ett specifikt rum för en slags aktivitet, till exempel en ateljé för bara skapande, har förändrats genom detta utvecklingsarbete. Istället för att skapa statiska rum är det av oerhörd vikt att se över vad det är vi vill ska hända i rummet, vilka relationer ska gynnas där, vilka samspel ska få möjlighet att blomma ut där. Vår ateljé blev ett rum för samspel i olika former.

När man vill skapa en stimulerande miljö för barn är det viktigt att göra barnen delaktiga i arbetet. Trots att jag anser att vi innan detta arbete gav barnen stor möjlighet att vara delaktiga i verksamheten kan vi alltid bli bättre på det. Enligt Strandberg (2006) menar Vygotskij att en förändring av barnens miljö utan att barnen är delaktiga kommer att leda till att rummet inte får den positiva inverkan på barns utveckling och lärande som det skulle kunna leda till om barnen är med i förändringsarbetet (s.25). Genom att låta barnen vara med och förändra miljön skapas ett större intresse hos barnen att vara inne i rummet. När barnen är trygga med miljön och med de som är där tillsammans med dem skapas de bästa förutsättningarna för att ett lärande ska kunna ta form. Det har vi åstadkommit i vår ateljé och därmed, enligt mig, höjt kvaliteten i verksamheten.

Vi lär känna vår verksamhet bättre när vi riktar vårt gemensamma fokus på den. Att utgå från en frågeställning gav oss ramen för vad vi valde att fokusera på i detta arbete. I början ville vi i princip bara ändra om i miljön, vilket våra aktioner kom att handla om. Vi gjorde förändringen och vad hade vi sen väntat oss? Till hjälp att se utöver den fysiska förändringen hade vi våra verktyg. Filmerna har varit till stor hjälp och även vissa delar utav loggboksskrivandet. Att skriva loggbok är enligt Björndal (2005) ett bra verktyg när man på ett systematiskt sätt vill reflekterar över sin verksamhet. Just loggboksskrivandet kollegialt fungerade inte så bra och jag funderar på varför? Jag tror att det är på grund utav att vi inte finner tid till detta under dagen, att vi glömmer bort den. Många gånger är det snabbare och lättare att reflektera över något tillsammans vid tillfällen som ges integrerat i arbetet när vi hittar en stund på dagen. Vi reflekterar även då vi har kvalitetsplanering varannan vecka när vi diskuterar vår verksamhet mer på djupet. Men självklart handlar det även om hur van man är att använda loggboken. Är man ovan kan det ta tid innan man vänjer sig. Jag skulle vilja utveckla detta än mer i framtiden!

Kvalitet och systematiskt arbete

Sheridan och Pramling Samuelsson (2010) menar att det systematiska kvalitetsarbetet ska innehålla ”/.../ *sammanhängande steg och moment som följer en bestämd ordning*”. (s.23) Jag kan se sambandet mellan det som författarna skriver om och även sätta det i relevans med vårt egna systematiska kvalitetsarbete där vi med hjälp av vårt verktyg har möjlighet till att dokumentera observationer, kartläggningar, div planering och reflektioner utifrån våra läroplansmål. Det jag vill slå ett slag för efter denna kurs är först och främst hur viktigt analysarbetet är. Det är när vi ser på samma fenomen flera gånger vi kan upptäcka variationer t.ex. upptäcktes relationer och samspelet i vår ateljé. Det som inte upptäcktes första gången då jag såg filmen blev plötsligt tydligt vid tredje gången den studerades. Analysarbetet tar tid men det är det värt. Jag vill även slå ett slag för hur viktigt det är att kollegialt ta del av litteratur och forskning för att ta med in i analysen i kvalitetsarbetet, precis så som jag har tränat på att göra i detta arbete.

Kvalitet handlar om barns välbefinnande och deras rätt att i förskolan få de förutsättningar de behöver för att lära och utvecklas. (Sheridan och Pramling Samuelsson, 2010, s.5) I vårt yrke är vi mästare på att hålla flera bollar i luften samtidigt, när vi arbetar. Det är till exempel när vi bygger relationer till barnen, hjälper till att lösa konflikter, planerar och utforskar tillsammans med barnen och värnar om trygghet och inflytande. Detta är vår vardag! Vill vi studera en specifik del och höja kvaliteten ytterligare genom ett systematiskt arbete måste vi först och främst upptäcka vad det finns för behov i vår verksamhet, koppla det till läroplansmål och sen ha möjlighet att studera den delen mer ingående under en längre tid och sätta den i relation till litteratur och forskning. Detta ligger nära det synsätt som Palmer (2012) skriver om när han även poängterar att arbetet ska utgå från verksamheten och sedan kopplas ihop med våra mål. Det borde leda till vi kommer få en än mer djupare insikt i vårt uppdrag, i vår verksamhet, i vårt eget lärande och framförallt vad barnen i vår verksamhet har för behov. Att utgå ifrån en frågeställning likt aktionsforskning, som man väljer att ha gemensamt fokus på under en längre tid hade varit intressant att testa mer i verksamheten.

Slutord

Att starta upp detta utvecklingsarbete var för mig en delad känsla. Jag var ny i arbetslaget och för barngruppen och hade inte satt mig in i min nya arbetsplats verktyg för det systematiska kvalitetsarbetet. Efter denna kurs har jag fått ännu en infallsvinkel utav hur ett kvalitetsarbete kan se ut. Här i slutreflektionen har jag bollat jag tankar kring vårt eget kvalitetsarbete och aktionsforskningen så som jag har genomfört den i denna kurs, kanske finns en möjlighet för de båda att gå än mer hand i hand?

Vi måste samarbeta med barnen när vi ska utveckla och förändra något i vår verksamhet. Miljöförändring ska ske utifrån barngruppens behov. När barn ges möjlighet till att förändra något i miljön utifrån sitt behov ger det dem inte bara ett inflytande utan även en möjlighet till att känna delaktighet och en känsla av att de styr över sin vardag. Likaså får kreativiteten utrymme, inte bara med hjälp av papper och penna utan det kreativa tänkandet där barnen tänker ut lösningar på något som de till exempel behöver i sin lek. Att se på ett rum utifrån frågorna: vilka samspel ska gynnas och vad kan göras i rummet, vill jag gå vidare med när vi förändrar andra delar av verksamheten.

Referenser

- Barn och utbildningsnämnden. Hämtad, 2013-11-05, från <http://www2.varberg.se/default.asp?initid=1602&menutree=2518.1708.2413&toplinkname=Politik &menuheading=Politik &mainpage=templates/01.asp?sida=2937>.
- Bjørndal, Cato R. P (2005). *Det värderande ögat : observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.
- Braxell, S. (2010). *Skapande barn: att arbeta med bild i förskolan / [Stina Braxell]*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- Doverborg, E. & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Att förstå barns tankar: metodik för barnintervjuer*. (3., [omarb.] uppl.) Stockholm: Liber
- Nylund, M., Sandback, C., Willhelmsson, B., & Rönnerman, K. (2010). *Aktionsforskning i förskolan - trots att schemat är fullt*. Stockholm: Lärarförbundets förlag
- Palmer, A. (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan: pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Skolverket.
- Rönnerman, K. (red.) (2012). *Aktionsforskning i praktiken: förskola och skola på vetenskaplig grund*. (2., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2009). *Barns lärande: fokus i kvalitetsarbetet*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad, 2013-10-23, från http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/#K4
- Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken: bland plugghästar och fuskklappar*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Sverige. Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny, rev. utg.]). Stockholm: Skolverket.
- Wallin, K. (2003). *Pedagogiska kullerbyttor: en bok om svenska barn och inspirationen från Reggio Emilia*. Stockholm: HLS förl..